

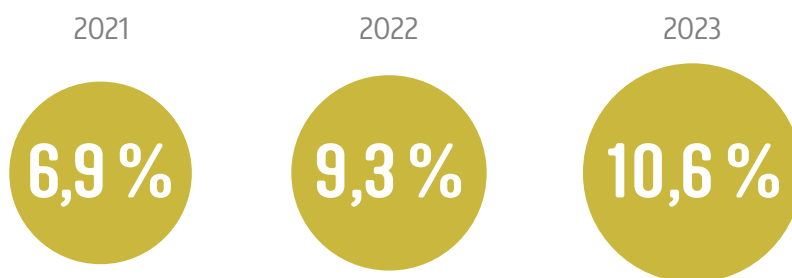

Pojímání energetické chudoby v Evropě a ve světě

Energetická chudoba představuje jednu z velkých výzev současného světa, kde přibližně **1,6 miliardy lidí** zažívají nedostatek elektřiny a dalších **1,1 miliardy lidí** nemají přístup k energetickým zdrojům a spoléhají se na pevná paliva. Majorita těchto lidí žije na venkově nebo na periferiích měst v jižní Asii a Africe.¹

Energetická chudoba se ale dotýká i lidí žijících v Evropské unii. V roce 2023 **10,6%** Evropanů nebylo schopno dostatečně vytopit svůj domov² a v porovnání s daty z minulých let má tento trend vzestupnou tendenci. Tento příklad ilustruje, že energetická chudoba je stále větším problémem jak v EU, tak ve světě, ohrožuje naše zdraví, životní prostředí a udržitelný rozvoj lidských společností.

Nemožnost domácností dostatečně vytopit své domovy

Přestože je energetická chudoba globálním problémem, různé regiony světa ji prožívají odlišně. To vede k odlišným definicím a indikátorům. Jak pojmenováváme fenomény ve společnosti je velmi důležité – umožňuje nám to formulovat specifické politiky a hledat řešení s ohledem na potřeby rozličných prostředí. Zatímco **v zemích globálního severu** se výzkumníci zaměřují především na problémy spojené s energetickou efektivitou a finanční dostupností energií, **země globálního jihu** se potýkají spíše s problematikou nedostatečného přístupu k energiím, které zahrnují celou řadu hospodářských, infrastrukturních, sociálních

problémů a problémů ve vzdělávání a obav o zdraví.³ Rozdílné vnímání energetické chudoby je tak založeno na rozdílném vnímání slova „**dostupnost / přístup**“. Zatímco v zemích globálního jihu „dostupnost“ referuje k fyzickému přístupu ke zdrojům, které by poskytovaly dostatečné množství energie k zajištění jejich potřeb, v zemích globálního severu jsou nedostatečnou dostupností často myšleny okolnosti, ve kterých domácnosti žijí a které vyžadují, aby spotřebovali velké množství energie, v důsledku čehož platí za energie velké procento svých příjmů.

1 Salman, Zha and Wang 2022, 1; Szabo, Huld and Moner-Girona 2013

2 Eurostat 2024

3 Bouzarovski et al. 2016; Chester and Morris 2011; Harrison and Popke 2011; Katsoulakos 2011; Petrova et al. 2013

Rozdílné pojmání energetické chudoby

Země globálního jihu

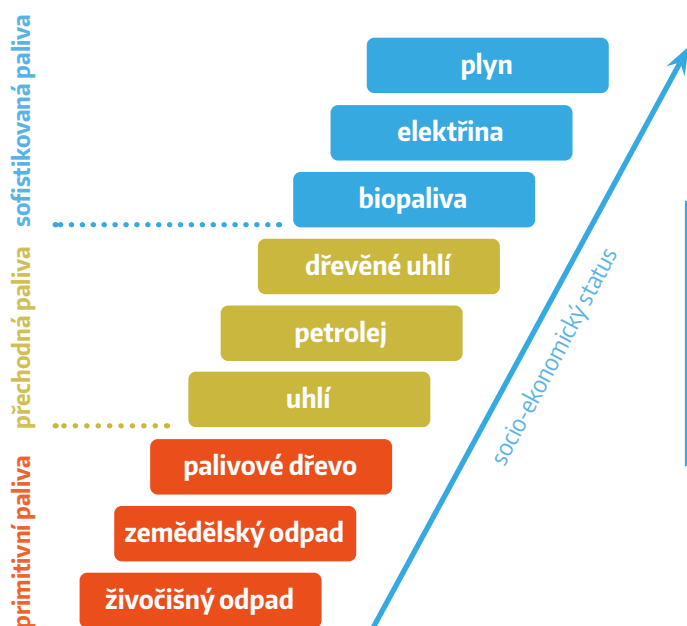
- Fyzická dostupnost
- Zajistění energetických zdrojů
- Nemožnost vařit za použití moderních paliv
- Nedostatek alespoň takového množství elektřiny nutné ke svícení při čtení, domácím pracím či jiným produktivním aktivitám po západu slunce

Země globálního severu

- Finanční dostupnost
- Přístup k elektřině a vytápění
- Spolehlivost energetických zdrojů
- Schopnost adekvátně vytápět obydlí
- Kvalita energetických zdrojů
- Ekologická nezávadnost
- Bezpečnost zdrojů
- Energetická efektivita

Z tohoto důvodu je hledání univerzální definice energetické chudoby těžko dosažitelným cílem. S větším přihlédnutím k problémům energetické chudoby v zemích třetího světa operuje například přístup UNDP, který ji vnímá skrze definici Reddyho (2000)

jako „nepřítomnost dostatečných možností přístupu k adekvátním, cenově dostupným, spolehlivým, vysoce kvalitním, bezpečným a ekologicky nezávadným energetickým službám na podporu hospodářského a lidského rozvoje“.

Ne každý zdroj energie je stejně kvalitní. V odborné literatuře je možné setkat se s rozdělením jednotlivých zdrojů energie na „energy ladder“ – **energetický žebřík**. Na něm domácnost stoupá v závislosti na svém socioekonomickém postavení, což jí umožňuje opustit méně kvalitní zdroje a přejít ke kvalitnějším zdrojům (viz grafika).

Evropské instituce se dlouhodobě snaží začlenit energetickou chudobu a zranitelnost do různých legislativních i nelegislativních iniciativ. V poslední době je tato snaha zřetelná především v souvislosti s klimatickými politikami, energetickou transformací a energetickou krizí. Energetická chudoba je definována v nařízení o sociálním klimatickém fondu a v revidované směrnici o energetické účinnosti jako „nedostatečný přístup domácnosti k fundamentálním energetickým službám,

které potřebuje k zajištění důstojných životních podmínek (včetně odpovídajícího vytápění, teplé vody, chlazení, osvětlení a energie pro napájení spotřebičů) v příslušném vnitrostátním kontextu, stávající sociální politice a dalších relevantních politikách, způsobený kombinací faktorů, kterými mohou například být: nedostupnost služeb za dosažitelnou cenu vzhledem k výši příjmů, nedostatečný disponibilní příjem, vysoké výdaje na energii a nízká energetická účinnost domácnosti“⁴

Energetická chudoba nastává, když...

Domácnost musí snížit svou spotřebu energie do té míry, že to má negativní dopad na zdraví a wellbeing obyvatel. Můžeme identifikovat 3 základní příčiny:

- vysoký podíl výdajů domácnosti na energii
- nízký příjem
- nízká energetická výkonnost budov a spotřebičů

(Zdroj: Evropská komise)

Evropská komise vydala v roce 2020 doporučení k problému energetické chudoby, které poskytuje orientační pokyny pro členské státy. Doporučení definuje energetickou chudobu jako „situaci, kdy domácnosti nemají přístup k základním energetickým

službám“, tj. k „dostatečnému teplu, chlazení, osvětlení a energii pro napájení spotřebičů“. Poukazuje také na to, že zásada 20. evropského pilíře sociálních práv zahrnuje energii mezi „základní služby, na které má každý právo“.

Zdroje

Directorate-General for Energy. “Energy poverty” (vis. 1.8.2024).

Odkaz na web

Regulation (EU) 2023/955 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a Social Climate Fund and amending Regulation (EU) 2021/1060

Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o energetické účinnosti. Dostupné na:

Odkaz na web

Szabó, S., Bódis, K., Huld, T. and M. Moner-Girona. (2013). Sustainable energy planning: Leapfrogging the energy poverty gap in Africa. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*,

Volume 28, 2013, Pages 500-509. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2013.08.044>.

Salman, Muhammad, Zha, Donglan and Guimei Wang. (2022). Assessment of energy poverty convergence: A global analysis. *Energy*, Volume 255, 2022, 124579,.

Odkaz na web

Eurostat 2024

Bouzarovski, S., Tirado Herrero, S., Petrova, S., & Ürge-Vorsatz, D. (2016). Unpacking the spaces and politics of energy poverty: path-dependencies, deprivation and fuel switching in postcommunist Hungary. *Local Environment*, 21(9).

Odkaz na web

Chester, L., & Morris, A. (2011). A new form of energy poverty is the hallmark of liberalised electricity sectors. *Australian Journal of Social Issues*, 46(4)

Odkaz na web

Harrison, C., & Popke, J. (2011). “Because you got to have heat”: The networked assemblage of energy poverty in eastern North Carolina. *Annals of the Association of American Geographers*, 101(4). <https://doi.org/10.1080/00045608.2011.569659>

Katsoulakos, N. (2011). Combating energy poverty in mountainous areas through energy-saving interventions: Insights from Metsovo, Greece. *Mountain Research and Development*, 31(4). <https://doi.org/10.1659/MRD-JOURNAL-D-11-00049.1>

Petrova, S., Gentile, M., Bouzarovski, S., & Mäkinen, I. H. (2013). Perceptions of thermal comfort and housing quality: Exploring the microgeographies of energy poverty in Stakhanov, Ukraine. *Environment and Planning A*, 45(5). <https://doi.org/10.1068/a45132>

Widuto, Agnieszka. (2023). Energy poverty in the EU. European Parliamentary Research Service. Dostupné na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI\(2022\)733583_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI(2022)733583_EN.pdf)